

anxie quæsitæ, excessiva hæc charitas charissime emicuit¹: *Vadit ad illa quæ perierat, donec inventiat eam.* Blosius alibi hos erga unicam animam Crucifixi affectus ita describit²: « En vides, quo modo pro te sum vulneratus in cruce? Si salutis tuæ expediret, vellem pro te tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo. » Ac proinde Eusebius Emissenus merito in hæc verba populum est exhortatus³: « Christus sicut pro cunctis passus est, sic pro singulis: sicut ei totum debent universi, sic totum singuli, sed quodammodo plus singuli, quam universi: quia quantum acceperunt singuli tantum universi. » Quæ Emisseni propositio rationibus innitur in sana theologia fundatis, siquidem Doctor Angelicus in *Summa sua* ita scribit⁴: « Totum quod omnibus est impensum, unus quisque debet sibi adscribere, quid enim interest, si et aliis præstittit, cum quæ tibi sunt præstitia, ita integra sunt, et ita perfecta, quasi nulli alii ex his aliquid fuerit præstitum? » Sine dubio multas vidisti Redemptoris crucifixi effigies, hac epigraphe subsignatas: *Vide quæ pro te patior.* Non dicitur *pro vobis*, sed *pro te*. In principio septimanæ sanctæ Ecclesia fidelibus hæc verba proponit: *Ecce rex tuus venit tibi*, non dicit *vobis*. Salvianus punctum ab Emisseno traditum, et ipse in hæc verba tangit⁵: « Totum se dedit universis, et singulis totum: ac per hoc quicquid passione sua Salvator præstittit, totum singuli. » Regius Vates hanc sibi a Deo concedi postulabat gratiam: *Erue a framea Deus animam meam, et de manu canis unicum meum.* « Quare unicam dixit» quærerit S. Cæsarius Arelatensis? Et respondet⁶: « Quia tanquam unica magni admodum pretii diligenda. » Uniuscujusque enim fidelis anima in particulari æque aestimanda est, et diligenda, ac si Redemptor noster totum inæstimabile sanguinis sui pretium pro ipsa sola, et non pro omnibus aliis exsolvisset.

5. — *Empti estis pretio magno.* S. Bernardus ex præclaris hisce verbis in libro de diligendo Deo sequentem deducit consequentiam: « Si totum me debo pro me facto, quid addam jam pro refecto, et refecto hoc modo? Nec enim tam facile refectus quam factus: in primo opere me mihi dedit, in secundo se. Et ubi se dedit, me mihi tradidit. Datus ergo, et redditus, me pro me debo et bis debo. Quid ergo Deo retribuam pro se? Nam etiamsi me millies rependerem, quid sum ego ad Deum? » Quod si quispiam dando quidquid in hoc mundo habet, vel servituti se addicendo, vel propriam prodigendo vitam, te vel a morte, vel a dura et perpetua servitute eripuisset, quantum ex hoc tua erga ipsum augeretur obligatio? Hoc autem totum

¹ LUC. xv, 4. — ² BLOS., in *Monili*. — ³ EUS. EMISS., serm. in *Exhort. ad plebem*. — ⁴ S. THOM., 3 p., qu. 1, art. 4. — ⁵ SALVIAN., l. I ad *Ecccl.* — ⁶ CÆSAR. AREL., ho. 1.

Filius Dei pro nobis præstittit et tamen adeo ingratianeniantur plurimi homines ut ne quidem semel de hoc beneficio cogitent. Qui proinde sanctum audiant Bonaventuram, dicentem: « Quando homo cogitat, quod Filius Dei voluit pro ipso redimendo talia sustinere, recognoscit quantæ sit nobilitatis anima sua, pro qua redimenda voluit Filius Dei mori, et hoc ipso ad nobiliora animatur. Et quia illum pretiosissimum sanguinem pro anima sua dealbanda effusum esse agnoscit, dignatur se vilitatibus vitiorum inquinari. Et quia recognoscit etiam per illam beatissimam passionem ruinam Angelorum de hominibus reparari, ideo revocatur ad angelice videndum, et in cœlestibus conversari. » Eamdem quoque considerationem habet S. Augustinus, inquiens: « Agnoscat homo quantum valeat, et quantum debeat. Custodiamus sollicite quod tanti sui cruoris commercio Christus redemit. Reus itaque erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi qui commaculat animam Christi sanguine, et passione mundatam. » S. Paulus librum Crucifixi adeo sibi familiarem habebat, ut protestatus fuerit, dicens: *Non judicavi me scire aliquid, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum.* Quid mirum igitur si tanto ejus fuerit amore succensus? Cæsarius Heisterbacensis inquit: « Nullum est sacramentum, quod tam efficax sit divini amoris incentivum, quam opprobria Passionis. Apostolus dicit se nihil scire, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum, Ergo Christi passio ejus fuit lectio. » Et profecto nullum librum frequentius legit, quam Passionem Redemptoris nostri, ac proinde ait: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.* Consideratione dignum est aliud divini amoris motivum, a S. Bonaventura in hæc verba traditum: « Quis non exultet in immensum, cum cernit Deum ipsum in tantum diligere, ut tantæ vilitati et penalitati subjicerit semetipsum pro eo? Quis princeps in regno, vel imperio alicujus imperatoris, vel regis, cernens se tantum a rege imperatore diligi, ut paratus esset mori pro ipso, non gauderet? Quanto magis nos vilissimi homines, et peccatores nefandissimi, et servi, gaudere debemus, et exultare, cum videamus Regem regum, et Dominum dominantium, et creatorem nostrum Jesum, nos ita continuo diligere, ut immolaverit seipsum pro nobis, in tam turpi et vilissima morte? » S. Laurentius Justinianus oculis in Deum crucifixum quasi defixis, ait: « Quantus sit homo, apertissime manifestatur: vile esse non potest, quod Filii Dei sanguine comparatur. Nequaquam mediator Christus pas-

¹ S. BONAV., t. VII, *Stim. amor.* — ² S. AUG., ser. 45 in *App. de divers.* — ³ I COR., II, 2. — ⁴ CÆS., l. VIII., c. 45. — ⁵ S. BON., ib., c. 4. — ⁶ S. LAUR. JUST., ib., c. 20

« sionis aut mortis crucis subiisset injuriam, si non peccator homo in Dei incurisset offensam. » Sola igitur hæc notitia, scilicet quod peccatum Deo sanguinem suum constiterit, efficax nobis omnibus debet motivum esse, ut ab omni ejus offensa nobis deinceps quam studiosissime caveamus. Idem S. Laurentius Justinianus in cap. xiv ejusdem libri ita scriperat: « Ut scias, homo, quanti te aestimatis verit Christus, et compassione patiaris cum illo, utque amori ipsius vices rependere possis, hortor,

¹ S. LAUR., ib., c. 14.

² S. BERN., in S. BON., ser. 6 in *Parasc.*

TRACTATUS SECUNDUS

DE IIS QUÆ A CHRISTO SALVATORE NOSTRO POST ULTIMAM COENAM ET PRÆCIPUE IN HORTO GETHSEMANI GESTA SUNT.

DISCURSUS I.

MYSTERIA PASSIONIS CUM OMNIBUS CIRCUMSTANTIIS SUIS A NOBIS RUMINANDA, ET EMEDULLANDA SUNT.

IDEA SERMONIS. — 1. Qualiter passio Christi meditanda et minutatim ruminanda. — 2. Agnus Paschalis precipua figura Christi patientis. — 3. In meditanda passione sex modis se habere potest homo. — 4. Singulæ partes passionis ruminari debent. — 5. Quis, cum quibus et pro quo patiatur. — 6. Quinam Christo mortem fuerint machinati. — 7. Gravitas passionis Christi aucta fuit ex locis in quibus passus fuit et tempore quo passus fuit. — 8. Passio Christi aucta fuit ex longitudine suppliciorum ejus. Omnia Christi membra singulatim haberunt proprium suum tormentum. — 9. Nullus Christi partes egit in Passione sua præter Pilatum et ejus uxorem. Afflictiones interiores animæ ipsius fuerunt acerbissimæ. — 10. Pro quibus Christus patiatur.

Si oblatio fuerit de sartagine, divides eam minutatim. Levit., II. 5.

1. — Deus noster olim in Levitico præcepit, ut si oblatio de rebus in sartagine frixis litaretur, in minutissimas diminueretur partes: *Divides eam minutatim.* Sed quonam putas fine infinita illa sapientia, quæ totum regit et gubernat Universum, omnipotens, inquam illa Altissimi Majestas se adeo demisit, ut ejusmodi minutias, in seipsis ceteroquin viles, in sacrificiis in antiqua lege offerendis observari præscriperit? *Nunquid de bobus cura est Deo?* Nimur superius sèpius diximus, omnia veteris legis sacrificia, unicam illam præfigurasse

¹ I COR., IX, 9.

victimam, quæ tandem in plenitudine temporum in Altari sanctæ Crucis immolanda erat, utpote in qua omnia alia legis antique sacrificia terminanda erant, ac proinde ritus ille quem Deus in prædictati thematis verbis præcipit, ut Glossa interlinearis exponit præfigurabat, quod « si dispensatio passio-nis fuerit de cruce, divides eam minutatim, singulas partes passionis dividendo; præditionem scilicet, sputa, colaphos, coronam spineam, etc. »

2. — Porro interalias veteris Testamenti figuræ, nulla magis propria aut præcipua dari poterat Christi crucifixi, figura, quam Agnus Paschalis; hic autem adeo debebat manducando consumi, ut nullum genus reliquiarum ipsius reliquum manere posset. Ita enim ait sacer textus: *Caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis; non remanebit quicquam ex eo; si quid residuum fuerit, igne comburetis.* Quasi Deus dicere vellet omnes passionis Dominicæ passus, puncta, circumstantias, verba, multo autem magis in eadem a Christo exhibita facta considerabit et revolvetis attente. Quod si vero in eadem quidpiam occurrerit, quod intellectum vestrum superaverit, igne divini amoris qui ineffabilis et incomprehensibilis fuit, vel etiam igne Spiritus consumetis. Dialogus de passione Domini a S. Anselmo compositus, suum ab hisce verbis ducit exordium: « Beatus Anselmus Episco-pus longo tempore, jejuniis, lacrymis, et orationibus gloriosam Virginem exorabat, ut ei dilecti Filii sui Passionem dignaretur perfectius revelare. Cui tandem apparet Beata Virgo, dicebat: Talia et tanta passus est meus Filius,

² S. ANSEL., *Dial. de Pass.*

« quod nullus fidelis sine lacrymarum effusione potest exprimere. » Et quidem tametsi verissimum esse indubitatum sit, quod scilicet ad ex primenda Passionis mysteria planetus potius quam atramenti usus sit necessarius, faciliusque explentur per manantes ab oculis lacrymas quam per inscriptos vel impressos in chartarum paginis characteres, propter hoc tamen calamo nequaquam feriandum est, ad contestandum erga Dominicam Passionem, qua redempti sumus, obsequiosam gratitudinem, debitæque devotionis affectus. S. Laurentius Justinianus in libro de Triumphali Christi agone ita scribit¹: « Maxima prorsus, et inaudita coram nobis plorandi est oblata materia, si tamen quæ geruntur, pervigili consideratione aspicitis. Verum cordis omnem advocate intentionem, ut una nobiscum concorditer lugeat. »

3. — *Divides minutatim.* Ludolphus Carthusianus in ordine ad meditandum hoc mysterium, sequens tradit documentum²: « Circa passionem Domini potest homo se habere sex modis. Consideret eam: Primo ad imitandum. Secundo ad compatiendum. Tertio ad mirandum. Quarto ad exultandum. Quinto ad resolvendum. Sexto ac quiescendum. » S. Theodorus Studita impossibile esse censuit, quod quis multitudinem et varietatem dolorum Christi, omniumque illis conjunctarum circumstantiarum exprimere, aut comprehendere possit. Ait enim: « Sanguinarium in eum consilium Judaica comprehensio, ad necem adjudicatio, cause pro tribunali Pilati dictio, interrogatio, castigatio, colaphi, sputa, contumeliae, ludibria, crucis consensus, manuum et pedum suffixio, fellis degustatio, ictus lateris, et quæ cum iis, alia muscure, quæ nec capere queat mundus nec digne recensere valeat, non dictam mortalism, sed nec cunctæ angelorum linguae. »

4. — *Divides eam minutatim,* scilicet singulas partes passionis distinguendo. Qua in re egregio nobis exemplo præavit S. Bernardus, dum ait⁴: « Illius noctis incommoda percurramus, quomodo tentus, vincitus, tractus, trusus, cæsus, consputus, colaphis alapisque percussus, spinis coronatus, arundine cæsus caput, flagellis acerrimis lacertus, propria cruce oneratus, primo portans eam quæ ipsum postea statim fuit portatura. Talem inspice Jesum. » S. Bonaventura pariter huic divisioni operam dedit, eamque hisce verbis insinuavit⁵: « Considera, quæ persona, quam pœnam, qua parte, qua culpa, quibus ministris, quibus sociis, quibus solatis, quibus instrumentis, quo loco, quo tempore, quo fructu, quomodo sustinuit. » Similes quoque habet in alio quadam

sermone considerationes; siquidem ita scribit⁶: « Vide quibus instrumentis patitur: videlicet adhibita sunt illusoria, vilificatoria, tortoria, ut fuerunt pura, crux, et similia, vincula, corona, flagella, velum faciei, manus colaphizantes, arundo, cruci acetum, laucea. » D. Chrysostomus quoque totius corporis torturam meditatur, inquiens⁷: « Extremas certe ille contumelias sustinuit, quippe cum non membrum, sed universum corpus atroces injurias pateretur. Caput spinea corona calamo, pugnis, facies sputis, maxilla alapis, corpus reliquum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, adoratione simulata, manus calamo, quem pro sceptro tenere dederunt, os quoque ipsum et lingua, aceti potionem, ac fellis. »

5. — *Divides minutatim.* Ac proinde considemus in primis, quisnam est ille qui patitur. S. Bernardus ait⁸: « O vere admirabile commercium. Tradidit se Rex pro servo, Deus pro homine, Creator pro creatura, innocens pro nocente. » S. Bonaventura, quoque meditatur, inquiens⁹: « Grave est pati cum vilibus, Regem suspendi cum latronibus. » Idem similiter alibi ait: *Conspicitur gloria, condemnatur justitia, judicatur, occiditur vita.* Etenim c. vii, ejusdem libri hanc meditationem subnecit: « Consideratio sapientialis est in hac beatissima Passione, quando homo considerat, potentissimum pro nobis conculcari, sapientissimum ad modum stulti illudi, optimum amaritudine repleri, et tanquam pessimum turpissima morte condemnari. » Ibidem in c. ii dicit¹⁰: « Angelorum solatio, beatorum præmium, Dominus Jesus Christus, pro te vilissimo stercore voluit in suo corpore sustinere, etc. » S. Laurentius Justinianus in proœmio supradicti libri pariter ad immensam et infinitam se reflectit personæ patientis dignitatem, inquiens¹¹: « Est qui patitur Unigenitus Dei, verbum sempiternam, sapientia attigens omnia, salus mundi, reparator hominis, virtus pugnantum, corona vincentium, errantium via, naufragantium sinus, morentium solatium, comes peregrinantium, nutantum robur, sustentatio debilium, mortuorum resurrectio, regnantium merces, Angelorum gaudium, divinitatis speculum, charitatis fons, origo luminum, veritatis contemplatio, deliciarum paradisus, omniumque honorum emanatio indeficiens. » Ex quatuor dignissimorum, et celestium epithetorum congerie facile deducitur infinita disproportio quæ est inter Dei Filium, et inter insultus, improperia, flagella, et patibulum crucis, cui fuit, affixus. S. Augustinus ait¹²: « Candet nudatum pectus, rubet cruentum latus tensaarent viscera, decora languent lumina, regia, pallent

¹ S. LAUR. JUST., *de Triumph. Christi agon.* — ² LUDOLPH. CAR., p. 2. — ³ THEOD. STUD., ser. 73. — ⁴ S. BERN., c. 5, *de Pass.* — ⁵ S. BON., ser. 5 in *Parasc.*

⁶ S. BON., ib. — ⁷ CHRYS., ho. 88 in *Matt.* — ⁸ S. BER., ib. — ⁹ S. BON., *Stim. amor.*, c. 2. — ¹⁰ Id., ib., c. 7. — ¹¹ S. LAUR. JUST., *in prol.* — ¹² S. AUG., I. *Medit.*, c. 6.

ora, procera rigent brachia, crura pendent marmorea, rigat tenebratos pedes beati sanguinis unda. Specta gloriose genitor gratissimæ prolis lacerata membra, et memorare benignus, quæ mea est substantia. Conspicare Dei hominis pœnam et relaxa conditi hominis miseriam. »

6. — *Divides eam minutatim.* Considerandum insuper est, quinam fuerint, qui Christi mortem fuere machinati. Psalmista ait¹³: « Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuisset utique. Idem quoque Christus Dei Filius dicere potuisse, siquidem mors ei illata fuit, non ab inimicis, sed ab ea gente, unde suam traxit originem. Etenim populus ille, qui per tot secula præ cunctis aliis gentibus tot fuit beneficiorum adauetus, non prius quievit, donec illum in patibulo crucis in medio duorum latronum fecit expirare. Lucas Brugensis ait¹⁴: « Nullum unquam exemplum tantæ inhumanitatis et crudelitatis aduersum manifestarium malefactorem editum legimus, quale hic spectatum est aduersus hominem omnium innocentissimum et judicis quoque ore pronunciatum justissimum, quem non innocentissimum tantum, sed et beneficissimum in omnibus fuisse constabat; » maxime vero erga genus Hebræorum, ut proinde David dixerit¹⁵: « Non fecit taliter omni nationi. » Levius ferunt homines, » inquit S. Bonaventura, « quando patiuntur ab his quos læserunt; sed ecce Dominus Judæos non solum non læserat, sed et beneficierat. » Porro S. Bernardus considerat, quod præter Judæos, multi quoque alii ad inferendam Christo mortem sese conjunxerint; ita enim scribit¹⁶: « O quantos habes, Domine Jesu, persecutores! Percutit te Pater tuus, qui proprio Filio suo, id est tibi, non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit te. Percutis temetipsum; tradis enim in mortem animam tuam, quam nemo potest tollere a te sine te. Percutit te discipulus impius traditione et osculo falso. Percutit te Iudeus colaphis et alapis; percutiunt te gentiles flagellis et clavis. » Reliquum erat, ut idem melillius scriptor adderet, quod in pluribus aliis locis dixerat, scilicet: « Percusserunt et crucifixerunt te peccata uniuscujusque nostrum, » prout in speciali quodam discursu supra probavimus. Vix ullum hominum genus reperitur, quod in Christi Passione aliquam non habuerit partem. Nam ut S. Laurentius Justinianus ait¹⁷: « Erat factus spectaculum Judæis et Græcis, Latinis et Barbaris, justis et peccatoribus, diligentibus et odientibus. » Ab uno Apostolorum fuit venditus, ab alio negatus, a ceteris prorsus derelictus, ab amicis non fuit agnitus, Mater eius per suam præsentiam auxit pœnam et dolorem, Pater quoque illum quo-

¹³ Ps. LIV, 11. — ¹⁴ LUC. BRUG., in *Matt.* — ¹⁵ Ps. CXLVIII, 20. — ¹⁶ S. BON., ser. 5 in *Parasc.* — ¹⁷ S. BERN., c. 5 de *Pass.* — ¹⁸ S. LAUR. JUST., ib., c. 5.

¹⁹ CAJET., in *Joan.* — ²⁰ TAULER., *de Pass.* — ²¹ Ps. II, 1. — ²² Ps. XXI, 7. — ²³ S. BON., ser. in *Parasc.*

dammodo deserere videbatur. Cajetanus ait¹⁹: « Interfuerunt non solum Judæi et Jerosolymitæ persecutores Jesu, sed etiam Galilæi et aliarum nationum Hebræi, convenientes ad Pascha, ut ab omnibus Jesus passus fuerit, et nullius nationis inventus fuerit aliquis in turba (etiam invitante toties Pilato) qui fuerit pro Jesu. » Unde Taulerus pariter meditatur, Christum in sua Passione adeo fuisse totaliter derelictum, qualiter nullus unquam reus derelinqui solet; omnis enim res publica semper reis prospicit de advocatis, qui eorumdem causæ patrocinentur²⁰: « Nemo est, inquit, qui eum relevet, qui aliquid in eum conferat beneficii, qui compatiatur afflito, qui vel consolatorium loquatur verbum. Juvenes et senes, pusilli et magni, servi ac domini, omnes in eum insurrexerunt, omnes unanimiter suam in eum virulentam malitiam et falsitatem evomuerunt. » Omnes certatim conjurarunt aduersus innocentem, eumque sunt persecuti; ac proinde Regius Psaltes merito exclamat²¹: « Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inuia? Astiterunt Reges terræ et Principes convenerunt in unum aduersus Dominum et aduersus Christum ejus. » Et quidem Pilatus tanquam minister Imperatoris illum processavit et condemnavit; Herodes rex illum tanquam stultum contemptis et irrisit; principes Synagogæ, pontifices, magistratus, seniores, scribæ, doctores, pharisei, turbæ, concilia, ecclesiastici et seculares utriusque sexus, unanimiter ejus postularunt mortem; debilis quædam muliercula effecit, ut Petrus non sine ingenti scandalo divinum suum negaret magistrum. Imo ut devotus quidam contemplativus ait: « Tam vilis estimabatur, tamque nihil, ut contra morem omnium tribunalium libidini et licentiae militari relinqueretur, quasi crimen ipsius tam grande esset, ut nihil atrocitatis, vel ignominiae posset in eum a quoquam effundi, quod non mereretur. Quam vere de se per Prophetam dixit²²: « Ego autem sum vermis et non homo, opprobrium hominum et abjectio plebis! » Quis hominum post homines natos ita fuit aliquando tractatus, quis ita arbitrio carnificum concessus? Quis unquam in ipsa suppliciorum acerbitate tam inhumaniter illusus, irrisus, exactus? »

7. — *Divides eam minutatim.* S. Bonaventura ait: « Aggravatur Passio ex loco propter multitudinem. Quanto enim quis pluribus in locis confunditur, tanto gravius est. Et ecce Christus in horto ligatur. In domo Caiphæ a ministro alapa cæditur. In atrio Caiphæ conspuitur. In hospitio Herodis illuditur. In prætorio Pilati flagellatur et condemnatur. Crux ab eo bejulatur,

« in Golgotha crucifigitur. Item propter loci turpi-
« tudinem. Exivit in eum, qui dicitur Calvariae
« locus, qui sic dictus est propter calvarias decolla-
« torum. Turpis ergo est locus iste et propter tor-
« menta et propter cadavera damnatorum. In alto
« suspenditur, ut manifestius confundatur. » S. Ber-
« nardinus quoque sequentes notabiles ponderat cir-
« cumstantias, per quas Christi Passio notabiliter fuit
« aggravata; ita enim sribit¹: « Manifeste clarescit,
« quantum pro nobis voluit pati, in cuius Passione
« et morte, tot et tanta concurrerunt quæ augmen-
« tum dederunt illius confusione. Nam voluit pati
« in civitate metropolitana, in qua ante sex dies
« fuerat gloriose receptus. In festo solemnii azymo-
« rum, quando de universo populi Israel convenire
« debebant. Hora meridiana, quando plures con-
« currere poterant ad videndum. Erectus in altam
« crucem in Calvarie monte, ut ab omnibus melius
« videretur; in medio punitionis malefactorum, in
« medio latronum, totaliter nudus ad spectaculum
« opprobrii erectus. » Doctor Seraphicus quoque
tempus Passionis notat, dicens²: « Tempus aggra-
vat Christi passionem: *Vocavit adversus me tem-
pus.* Aggravat propter festi magnitudinem,
propter quod multi convenerunt in Jerusalem,
ut a pluribus inhonoraretur. » Augetur quoque
Christi Passio, inquit idem S. Bonaventura³: « Propa-
ter beneficii ingratitudinem. Illo enim tempore a
Judæis patitur, quo eos de Ægypto liberavit. » Passus enim est in Paschate, quod in memoriam
liberationis a servitute Ægyptiaca et Pharaonis
tyrannide celebratur. « Insuper illo die animam
expiravit, quo homini animam inspiravit. » Nam,
prout diximus, dies Crucifixionis cecidit in eundem
diem, in quo in mundi exordio homini ab eodem
Deo, qui crucifigebatur, tam nobilis anima donata
fuerat: « Illa die homo latus ejus transfigit, quo de
latere matrem omnium transmisit. »

8. — *Divides eam minutatim.* Propter supplicii
longitudinem magnopere Christi Passio augetur.
Nam ut idem Seraphicus Doctor meditatur⁴: « Pas-
sus est per totam noctem et per diem usque ad
horam nonam, qua expiravit. » Sed quid dico per
totam noctem et diem? cum S. Bernardus dicere
non dubitet: « Passionem non illum diem unum
appellamus, quo mortuus fuit, sed totam vitam
illius: tota enim vita Christi crux fuit et mar-
tyrium. » Et quidem si verum est, sicut est veris-
simum, scilicet quod quando caput dolet, cætera
membra languent, facile colligi potest, quot et quanti
fuerint totius corporis dolores, quando sacra-
simus Christi vertex transfixus fuit. Audamus
S. Antoninum dicentem⁵: « Caput puncturis acu-
tissimis coronæ spineæ, penetrantibus usque ad
eum, perforatum fuit. Oculi, a quibus intuitus

¹ S. BERN., t. I. — ² S. BONAV., ib. — ³ Id., ib. — ⁴ S.
BERN., ib. — ⁵ S. ANTON., p. 4.

« Petrus, agnoscens peccatum suum flevit amare, in
derisum velati sunt. Facies ejus plena gratiarum
deturpata est sputis et sanguine, ut leprosus vide-
retur. Genæ ejus candidæ et rubicundæ alapis
percussæ sunt. *Ecce dedi corpus meum percus-
tientibus et genus meas vellentibus.* Aures illæ,
quæ melos audiunt Angelorum, replete sunt
blasphemis, detractionibus, contumeliis, irrisio-
nibus populorum. Nares ejus, ad cuius odorem
reviviscunt mortui, fatigant fætoribus Calvarii.
Capilli ejus capitis et barbae, violenter tracti,
aut avulsi sunt. Os ejus, quod tam sanam sapien-
tiam, utilissimam et veracissimam doctrinam
protulerat, percussum est et tanquam oyis ad
occisionem ductus non aperuit os suum ad excu-
sandum, comminandum, vel maledicendum; sed
ad benedicendum et orandum pro inimicis. Pedes
ejus, quorum terra scabellum est, qui tantum
laboraverunt pro hominum salute, in cruce ex-
tensi sunt. Totum corpus illud, dulcissimum,
quod in cibum illum salutiferum nobis reliquit,
flagellis multis et diris cæsum et dilaceratum est.
Remanserat sola lingua, sed ne sine læsione ma-
neret, felle et acetō amaricata est. » Eamdem
considerationem, scilicet quod omnes Christi sen-
sus sigillatim proprium habuerunt cruciatum, apud
plures alios contemplativos descriptam reperio. Et
quidem S. Laurentius Justinianus ait¹: « Nulla pro-
fecto corporis pars, seu sensuum, sive membro-
rum a cruciatu erat illæsa. Insonabant utique in
ejus auribus verba blasphemie, divini contemp-
tus sermones, irridentium, plangentium, vocife-
rantium, maledicentiumque tumultus. Oculus
intuebatur cum illusione capita agitantes, atque
dicentes: Vah! qui destruis templum Dei. Ma-
trem cernebat moerore sauciā et uberrime la-
crymantem, amicorum et affinium sustentari
manibus. Fætore cadaverum occisorum et san-
guine putrescenti ejus complebatur olfactus.
Myrrati quoque vini potus mellifluum illius os
amarescere fecerat. Postremo in stipite positus,
infixos clavos gestabat in manibus. A planta igi-
tur pedis usque ad verticem capitis, nil a tor-
mentis remanserat liberum. » Et vero addi pos-
set, vultum ipsius tota nocte et die, præcipue vero
in transitu ad montem Calvariae, fœtentibus Judæo-
rum salivis et sputis, queæ et fauibus eructantes in
faciem ejus evomebant, fuisse conspurcatum;
maxime cum hora prandii educeretur; ut implere-
tur quod dictum est²: *In me psallebant, qui bibe-
bant vinum.*

9. — *Divides minutatim.* Lucas Brugensis super
illa verba: *Nihil tibi et justo illi*, ita scribit: « No-
tandum est, quod in Passione Domini nullus
locutus pro Domino sit, nisi Pilatus et ejus uxor

² S. LAUR. JUST. — ³ Ps. LXVIII, 19.

gentiles. » Verum quidem est, quod et bonus
latro ipsum defenderit, sed hoc fecit, quando de-
fensioni nec locus, nec tempus aderat, tunc scili-
cket, quando ejus condemnatio mandabatur execu-
tioni. In toto decursu Passionis ipsius neminem
invenietis, qui vel minimam solatii vel confortatio-
nis stillam ei subministraverit; unde ait¹: *Susti-
nui qui tecum simul contristaretur et non fuit.*
Quando S. Michael ad eum in horto confortandum
descendit, id fecit, ut ipsum ad amarissimum cali-
cem ebibendum animaret, et tunc Apostoli eum
deseruerunt. Paulus de Palatio ait²: « In horto
cœpit Christi caro velut in torculari calcari, ideo
enim sanguinis rubor ex uva pressa in ter-
ram defluxit. Cum vero haec uva calcatur, nemo
cum Christo est, quia qui cum illo sunt, vel dor-
miunt, vel fugiunt. » Quod si angustias et afflictio-
nes animæ interiores considerare velimus, haec
utique pariter acerbissimæ fuerunt, ipsomet dicens³: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam.
Tristis est anima mea.* Nec mirum, quia sibi semper
præsens habebat odium, invidiam et ingratitudinem,
non solum populi Judaici, tantopere ab ipso amati,
ejusque futuram desolationem; verum etiam ingra-
tissimum sanguinis sui abusum, quem innumerabiles
animæ pedibus quasi conculcaturæ, ipsumque
de novo crucifixuræ erant. Obversabantur quoque
ante oculos ejus peccata sine numero committenda,
quibus Æternus Pater ejus contumeliandus erat;
sevissimæ quoque discipulorum ejus persecutio-
nes, commotiones item, quas passura erat Ecclesia
in ipsis sanguine fundata, tot denique hæreti-
corum rebelliones, tot infidelium obstinatissima
pertinacia; et sic de reliquis infinitis culpæ et
poenæ malis loquendo, quibus mundus ad finem
usque sæculorum, sine ullo infinitorum tormentorum
suorum fructu inundandus erat.

10. — *Divides eam minutatim.* Considerandum
quoque pro quibus Christus fuerit passus. Qua de
re S. Bonaventura ita meditatur⁴: « Pro quibus
patitur? Pro nequissimis manciis, pro sceleris
tissimis inimicis; imo pro diabolis viris, pro
contemptoribus divinae Majestatis et divinae boni-
tati ingratibus.

DISCURSUS II.

VARIE ADDUCUNTUR RATIONES, OB QUAS CHRISTUS PASSIO-
NEM SUAM EXORDIRI VOLENS, E CENACULO ET URBE
JEROSOLYMITANA EGRESSUS, TORRENTEMQUE CEDRON
PERTRANSIENS, AD MONTEM OLIVETI SE RECEPIT.

IDEA SERMONIS. — 1. Quare Christus noluerit capi in
domo ubi coenaverat, sed in horto, extra urbem. —
2. Isaac fuit figura Christi quoad hunc egressum.
Qualia nobis Christus dederit documenta per hunc

¹ Ps. LXVIII, 21. — ² PAUL. DE PALAT., in Matth.
Ps. LXVIII, 1. — ³ S. BON., Stim. amor., c. 4.

I.

cessum ad locum solitarium. — 3. Aliæ rationes
egressus extra civitatem. — 4. David præfiguravit
egressum trans torrentem Cedron. Aliæ rationes
egressus trans torrentem Cedron. Per torrentem
signantur innumera Christi tormenta. Aliæ compara-
tiones torrentis. — 5. Quare Christus ire voluerit in
monte Oliveti. — 6. Christus lætus et canens ivit
ad montem et mortem e cenaculo. — 7. Altius oli-
varum et olei ad Christum patientem. Oleum designat
misericordiam. Oliva est symbolum pacis.

Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum.
Matth., xxvi, 30.

1. — Hora et tempus, quo Christus sub noctis
obscuritate, post coenas, legalem, usualem et Eu-
charisticam, absolutas, in apertum aerem, imo in
agrum foras extra civitatem progressus est, valde
videbatur inopportunitum; si enim Redemptor noster
impatiens moræ, ad effusionem sui sanguinis pro
humana redēptione consumanda anhelabat, ec
quod hora illa tantopere a se desiderata præ fori-
bus esset, cur, obsecro, non prestolabatur tradito-
rem et turbas armatas in eodem cenaculo, ubi
agnum paschale, proximæ passionis suæ typum,
manducaverat? Respondet Salmeron¹: « Noluit do-
mum patrisfamilias, ubi cenam agni fecerat,
perturbari, aut propter suam capturam aliquid
molestiæ afferri. » Cum enim cenaculo illo,
una cum Apostolis suis, tanta cum humanitate in-
colarum domus illius, pro functione tam ardua
obeunda gavisus fuisset, indignum futurum esse
credebat, si domum illius tot tumultibus et militum
Christum capere volentium clamoribus impleret
et perturbaret. Præterquam etiam dici possit, quod
cum in illo cenaculo prima omnium vice institu-
tum fuerit sanctissimum altaris Sacramentum, ibi-
demque deinceps centum illi et viginti fratres ad
faciendum orationem congregandi, ipseque Spiritus
Sanctus cum donorum suorum plenitudine ad
eundem locum descensurus erat, ut eundem in
primam totius Christianismi Ecclesiam consecraret,

2. — *Et egressus ibat secundum consuetudinem
in montem*². Salvator noster alias sæpe, frequentius
autem in ultimis vitæ suæ diebus, in loco solitario
in oratione pernoctare consueverat. Porro de Isaac
(qui multis ex capitibus Christi figura et typus fuit,
specialiter vero, quia in eodem monte Oliveti,
offerendum se Deo in holocaustum promptum exhibuerat) in Genesi legitur³: *Egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die.* Ita pariter
verus Isaac, qui paulo post lignum sacrificii sui in
humeris ad montem portaturus erat, egreditur ab
urbe Jerosolymita in agrum, inclinata jam die,

¹ SALMERON, t. X, tr. 10. — ² LUC., XXII, 39. — ³ GEN., XVI, 63.